

Cumhuriyet Döneminde Müzik Eğitimi*

Doç. Dr. Cahit KAVCAR**

Türkiye Cumhuriyeti, kültürel temeller üzerine kurulmuştur. Yeni devletin kurucusu Büyük Önder'in sık sık bunu vurguladığını, eğitim ve sanat konularına, bu arada müziğe özel bir önem verildiğini görürüz. Cumhuriyet'in ilk gününden başlayarak Türkiye'nin yeni yöneticileri, kültür ve sanat hayatını düzenlemek, sanat üretimini sağlamak ve bu yolla da toplumun canlanmasına, çağdaşlaşmasına hız vermek çabası içindedirler. Bu çabalar, ulusal ve uluslararası iletişim araçlarının başında gelen ve sosyal hayat için büyük önem taşıyan müzik sanatı için de geçerlidir. Gerçekten bu dönemde müzik, bütün türleriyle ilgi çekici gelişmeler gösterir. Kendimizi büyük bir canlılık, yoğun bir hareketlilik karşısında buluruz.

Biz şimdi önce, Atatürk'ün müziğe yaklaşımı ve müzik görüşü üzerinde kısaca duracak, sonra da Cumhuriyet dönemi müzik eğitim kurumları ve çalışmalarıyla ilgili kısa açıklamalarda bulunacağız.

Atatürk müzik sanatı ve kurumlarıyla yakından ilgilenmiş, güzel sanatlar içinde müziğe öncelik vermiştir. Cumhuriyetle birlikte açılan ilk kültür ve eğitim kurumlarının başında Musiki Muallim Mektebi'nin gelmesi, bu durumu açıkça kanıtlar. O, büyük sıkıntılara ve güçlüklerle karşın devlet yapısında gerçekleştirdiği yenilikleri sanat alanında da sürdürüyordu. Müzikle ilgili değişik sözlerinin yanı sıra, O'nun 1925 yılında İzmir Kız Öğretmen Okulunda öğrencilere müziğin önemini anlatırken de görüyoruz. Orada şöyle diyor : «Musiki ile ilgisi olmayan yaratıklar insan değildir. Musiki hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir.»

Türk müziğini canlandırmak, özellikle halk müziğinin çağdaş teknik ve araçlarla işlenmesi, Batı müziği yöntemlerinin benimsenmesi, böylece ulusal Türk musikisinin kısa yoldan evrensel düzeye ulaşması, onun önde gelen istekleri arasında yer alır. Atatürk, şen ve hareketli müzikten yanadır. Aslında kendisinin hoşlandığı müzik alaturka, fakat inandığı Batı müziği idi. Batı müziği deyince yalnız yöntemleri değil, müziğin dayandığı ve onu yaşatıp yürüten örgütle-

*Bu yazı, Eskişehir İ. T. İ. A. İletişim Bilimleri Fakültesince 20-23 Ekim 1981 tarihinde düzenlenen «I. Türk Müziği Kurultayı»nda sunulan bildiridir.

**A. Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

ri de anlıyordu. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak da, kurumlaşma çalışmalarına ağırlık vermiştir.

Değişik yerlerdeki çeşitli konuşmalarının dışında Atatürk, 1932 yılından ölümüne kadar yaptığı Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmalarında kültür-sanat ve müzik konularına önemle eğilmiştir. 1 Kasım 1934'teki Meclis'i açış konuşmasında müziğe ayrı bir önem ve öncelik verir. Bu konuşma, sanat eğitim kurumları açısından büyük önem taşır. Daha sonraki Meclis konuşmalarında da «Milli müzik» üzerinde durur, müzik alanında yapılan çalışmaları anlatır. Onun tutumu ve sözleri, Cumhuriyet döneminde müziğe resmi yaklaşımın en özlü belgeleridir.

Cumhuriyet dönemi hükümet programları ile milli eğitim şûralarından bazılarında da müzik konusuna az-çok yer verildiği görülür. Özellikle 1962'de toplanan VII. Milli Eğitim Şûrası, müzik sorunlarına çok yönlü bir biçimde eğilir, gerçekçi değerlendirme ve öneriler getirir. IX. Milli Eğitim Şûrasında da ilgi çekici görüş ve kararlar göze çarpar. Bu arada ortaöğretim ders programlarına yeni «müzik» dersleri konur. Ancak burada, hükümet programları ile milli eğitim şûraları üzerinde duramıyor, doğrudan müzik eğitimine geçiyoruz.

MÜZİK EĞİTİMİ

Cumhuriyet dönemi müzik eğitiminden söz ederken, sayısı gide-rek artan örgün müzik eğitim kurumları ile, okul dışı müzik etkinlikleri ve eğitimi üzerinde durmak gerekir. Şimdi, bu yoldaki adım ve atılımları kısaca gözden geçirelim.

A) Orgün Eğitim

Türkiye'de örgün müzik eğitim çalışmaları, imparatorluk döneminde klasik Türk musikisi eğitimi yapan Enderun-ı Hümayun'a, ona hazırlık niteliğindeki Acemi Oğlanlar Ocağına kadar uzanır. Batı musikisi teknik ve yöntemleri doğrultusundaki eğitim ise, ilk olarak II. Mahmud döneminde başlar. 1826'da Yeniçeri örgütünün kaldırılmasından sonra(askerî bando okulu olan Muzika-yı Hümayun kurulur, müzik eğitimi için Avrupa'dan uzmanlar getirmeye başlanır.

İstanbul Belediye Konservatuarı. Cumhuriyetle birlikte karşımıza çıkan ilk müzik eğitim kurumu, İstanbul Belediye Konservatuarı'dır. Bu okul, 1917 yılında «Darülelhan» adıyla kurulmuştu. Ancak onun kuruluş hazırlıkları ve çalışmaları 1914 yılına kadar uzanır.

Bugün İstanbul Belediyesine bağlı, müzik öğretimi, eğitimi ve uygulaması yapan bir kurum olan bu okul, ülkemizde ilk konserva-

tuvar, ilk önemli musiki okulu sayılır. Müzikle ilgili çeşitli kolları içinde bulunduruyordu. Milli Eğitim Bakanlığı'nın öncülüğünde bir Türk musikisi konservatuarı olarak kurulan Darülelhan, kızlar ve erkekler için ayrı öğretim yapmak üzere açılmıştı. Daha o yıllarda milli sanat, taklitçilik ve yozlaşma gibi sorunlar üstünde duruluyor, tartışmalar yapılıyordu. Fakat kuruluşu I. Dünya Savaşının çok sıkıntılı ve bunalımlı günlerine rastladığı için, bu okul, istenilen düzeyde çalışıp gelişemedi. Cumhuriyetin kurulmasından sonra yeni bir çalışma dönemine başladı.

Okul, Doğu ve Batı musikileri olmak üzere iki bölümden oluşuyordu. 1926'da Darülelhan, Batı tipi bir konservatuvara dönüşür. Batı musikisi esas alınır, Türk musikisi öğretimine son verilir. Bu arada 60 kişilik bir öğrenci orkestrası oluşturuldu ve çeşitli konserler verildi. Ülkemizde ilk folklor derleme çalışmaları da bu kurumda başladı.

Okul 1927'de Belediye'ye bağlandı, gündün güne geliştirdi. Yatılı ve yatısız olarak pek çok öğrenci yetiştirdi. 1944'te Türk müziği öğretimi yeniden başladı. Şehir Orkestrası ve Şehir Korosu çalışmalarına geçti. Yönetmeliğinde zamanla çeşitli değişiklikler yapılan ve 1961'de şehir orkestrası ile Türk Sanat Müziği topluluğuna bir de folklor topluluğu eklenen bu kurum, çalışmalarını bugün de çok yönlü olarak sürdürmektedir.

Musiki Muallim Mektebi. Cumhuriyet yönetiminin kültür, sanat ve eğitim konularına önemle eğildiğini daha önce belirtmiştik. Böylesine önemli sorunlarla uğraşırken ele alınan konulardan biri de müziktir. Musiki alanında ilerlemek için, bu konunun bilimsel yöntemlerle ele alınması gerekiyordu. Hiç kuşkusuz, bunun temeli, müzik öğretmeni yetiştiren okul olacaktı. O zaman böyle bir okulun hem öğretmen yetiştirmesi, hem de musiki sorunlarıyla ilgili araştırmalar yapması düşünülmüyordu. Bu amaçlarla 1 Kasım 1924'te Ankara'da, bugünkü konservatuarın bulunduğu yerde Musiki Muallim Mektebi açılır. Bu okulun başına, İstiklâl Marşı'nın bestecisi ve Cumhurbaşkanı Orkestra Şefi Zeki Üngör, müdür olarak atanır. Batı musikisi yöntemlerini uygulayacak olan bu okulun öğretmenliklerine de, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası ve Bandosunun üyeleri getirilir.

1925'ten başlayarak bu okul gittikçe gelişir. Öğretim kadrosunu güçlendirmek ve Türk müziğini geliştirmek için 1926'da Avrupa'ya öğrenciler göndermeye başlanır. 1930'dan sonra öğretim görevini, Avrupa'da yetişen yeni kadrolar üstlenir.

Okulun ilk yönetmeliği de 1925 yılında çıkarılır ve amaç, «Bütün ortaokul ve liselerle öğretmen okullarına musiki öğretmeni yetiştir-

mek» diye belirtilir ve yüklü bir programla öğretim yapılır.

1934 yılında ise «Millî Musiki ve Temsil Akademisi Teşkilât Kanunu» çıktı. Bu yasaya göre kurulması düşünülen Akademi, Musiki Muallim Mektebi, Filarmonik Orkestra ve Temsil Bölümlerinden oluşacaktı. Kurumun amaçları üç madde halinde toplanmıştı :

1. Millî musikiyi işlemek, yükseltmek, yaymak.
2. Sahne sanatlarının her kolunda gerekli elemanları yetiştirmek.
3. Musiki öğreneni yetiştirmek.

Yasada, Temsil bölümünde tiyatro kolundan başka, opera, bale, koro kollarının da bulunacağı belirtiliyordu. Fakat yeterli hazırlık ve birikim olmadığı için, bu yasa tam olarak uygulamaya konamadı. Temsil bölümü 1936 yılına kadar kurulamadı. 1936'da ise Musiki Muallim Mektebi'nin yerine Ankara Devlet Konservatuarı kuruldu.

Ankara Devlet Konservatuarı. Daha önce belirttiğimiz gibi, Atatürk 1934 yılı Meclis'i açış konuşmasında güzel sanatlara ve müziğe ayrı bir önem vermiş, aynı yıl Musiki ve Temsil Akademisi Kanunu çıkmıştır. Artık resmî çevreler ve yetkililer, musiki ve sahne sanatları alanında atılım yapmaya girişirler. Bu amaçla çeşitli komisyonlar kurulur, yoğun çalışmalar yapılır. Bir konservatuar kurulması için Alman besteci ve müzikoloğu Paul Hindemith, danışman olarak getirilir ve raporlar hazırlanır.

Bir yandan musikiyle ilgili çalışmalar yürütülürken, öte yandan da 1934'teki yasayla kurulması düşünülen Temsil Akademisinin tiyatro bölümü için de çalışmalara geçilir. Tiyatro alanı için de Almanya'dan, tanınmış tiyatro uzmanı Carl Ebert getirilir. Ebert, tiyatro konusunda önemli çalışmalar yapar, raporlar hazırlar. Modern bir Türk tiyatrosunun kurulması yolunda ilgi çekici görüşler öne sürer.

Müzik ve tiyatroya ilişkin yoğun çalışmaların sonunda, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir müzik ve sahne sanatları okulu olarak 1936 yılında Ankara Devlet Konservatuarı kuruldu. Kuruluş amacı, müzik ve sahne sanatları alanında Batılı anlayışla eğitim-öğretim yapmaktı. Yine 1936'da büyük Macar Bestecisi Bela Bartok da Ankara'ya geldi, onun çalışmaları sonucu Devlet Konservatuarına bağlı Türk Halk Müziği Arşivi kuruldu (1937).

Atatürk'ün ölümünden sonra da konservatuarın gelişmesi devam etti. 20 Mayıs 1940 günü Büyük Millet Meclisince onaylanan yasayla Devlet Konservatuarı iki kola ayrıldı : 1. Müzik 2. Temsil. Müzik kolu altı daldan oluşuyordu. 1. Kompozisyon 2. Orkestra Yönetmenliği 3. Piyano, org, arp 4. Yaylı çalgılar 5. Üfleme ve vurma çalgılar 6. Şan (opera, koro ve konser şarkıcılığı). Temsil kolunun da üç bölümü vardı : 1. Opera 2. Tiyatro 3. Bale.

Konservatuarın ilk temsilieri, açılıştan üç yıl sonra başladı. Ti-

yatro gösterilerinin yanı sıra Müzik Bölümü öğrencileri ve öğretmenleri, hem okulda, hem de radyoda sık sık konserler vermeye başladılar. Bu kurum, ilk mezunlarını 1941'de verdi. Yapılan diploma törenine zamanın devlet adamları, bakanlar katıldı. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, uzun bir konuşma ile çalışmalarını anlattı. Ardından Cumhurbaşkanı, İnönü ilk mezunları birer altın saatle ödüllendirdi. Daha sonra Devlet Konservatuvarında Bale Bölümü de açıldı (1950).

Konservatuvar, müzik ve sahne sanatları alanında değerli sanatçı, besteci ve öğretmenler yetiştirdi. Bu kurumu bitiren sanatçılar, devlet sahnelerinde, müzik eğitim kurumlarında, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasında, çeşitli orkestralarda, radyo ve televizyonda çalışmaktadırlar.

Ankara Devlet Konservatuvarı'ndan çok sonra 1958'de İzmir Devlet Konservatuvarı kuruldu. Piyano, keman, şan, viyolonsel, nefesli çalgılar, armoni ve tiyatro dallarında eğitim-öğretim yapmaktadır. 1971'de İstanbul Devlet Konservatuvarı kuruldu. Armoni ve kontrpuan, bestecilik, piyano, yaylı çalgılar, üfleme çalgılar, bale, şan ve opera bölümlerinden oluşmaktadır. Bu iki devlet konservatuvarı, çağdaş yöntemlerle öğretim yapan yeni kurumlardır. Çoksesli Türk sanat müziği alanında önemli bir yer tutarlar. Bunlardan başka 1976 yılında İstanbul'da bir de Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı açıldı ve çalışmalarını sürdürmektedir.

Bütünüyle müzik eğitimi yapan bu kurumlardan başka, eğitim kurumlarına bağlı, hem kuramsal hem de uygulamalı müzik eğitimi yapan birimler de vardır. Bunların başlıcalarının yalnızca adlarını belirtmekle yetineceğiz. Bu tür birimlerin başında, 1937-1938 öğretim yılında eğitime başlayan Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü gelir. Bu bölüm, orta dereceli okullara ve müzik bölümlerine çok sayıda öğretmen yetiştirmiş, müzik eğitimine büyük hizmetlerde bulunmuştur. Ondan çok sonra, yine eğitim enstitülerine bağlı olarak ve öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan üç «müzik bölümü» daha görüyoruz : İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1969), İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1973) ve Nazilli Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümü (1977). Bu bölümler de çok sayıda öğretmen yetiştirerek müzik eğitim ve öğretimine önemli hizmetlerde bulundu. Bilindiği gibi son yıllarda eğitim enstitülerinden bazıları, öğretim süresi dört yıla çıkan «yükseköğretmen okulu»na dönüştü. Bunların üçünde (Ankara Gazi Yükseköğretmen Okulu, İstanbul Atatürk Yükseköğretmen Okulu, İzmir Buca Yükseköğretmen Okulu) yine müzik bölümü vardır ve çalışmalarını sürdürmektedirler.

1975 yılında Ege Üniversitesine bağlı bir Güzel Sanatlar Fakültesi açıldı ve aynı yıl öğretime başladı. Bu fakültenin temel akademik

birimlerinden biri «Müzik Bölümü»dür. Burada akademik düzeyde eğitim, öğretim, uygulama ve araştırmalar yapılmaktadır. Bu bölümün, özellikle eksikliği çok duyulan bilimsel araştırmalar bakımından büyük bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

Yine müzik sorunlarına akademik ve bilimsel bir yaklaşımla eğilmek üzere 1981'de kurulan bir «Merkez»le karşı karşıya bulunuyoruz. Bu, I. Türk Müziği Kurultayı'nı düzenleyerek bizler işu an bir araya getiren «Atatürk Müzik Araştırmaları ve Eğitim Merkezi»dir. Eskişehir İletişim Bilimleri Fakültesi'ne bağlı olarak kurulan bu merkezin de yararlı çalışmalar yapacağına inanıyoruz. Türk müziği sorunlarına çok yönlü ve çok boyutlu bir biçimde eğilmek üzere düzenlenen bu büyük kurultayı, Merkez'e karşı beslenen umutların ilk belirtisi sayıyoruz.

Bunlardan başka, Boğaziçi Üniversitesi başta olmak üzere çeşitli üniversite, fakülte ve okullarda Türk halk müziği, Türk sanat müziği ve çoksesli Türk müziği türlerinde dışarıya da açılan ilgi çekici çalışmalar yapılmakta olduğunu ve çeşitli okullarda müzik derslerinin yer aldığını belirtmek gerekir.

Türkiye'de bugün müzik eğitimi yapılmakta olan kurumlar şöyle kümelendirilebilir :

1. Okulöncesi eğitim kurumları
2. Temel eğitim kurumları : İlkokul ve ortaokullar
3. Ortaöğretim kurumları : Genel liseler, öğretmen liseleri, kız meslek liseleri, imam-hatip liseleri, askeri müzik okulları.
4. Yükseköğretim kurumları : İki yıllık eğitim enstitüleri, yükseköğretmen okullarına bağlı müzik bölümleri, devlet konservatuvarları, bazı fakülteler.

Bu sayılan kurumlardan okulöncesi eğitim ile temel eğitim okullarında ve müzik alanında nitelikli eleman yetiştirmeyi amaçlayan yükseköğretim kurumlarında müzik dersleri zorunludur.

Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında müzik öğretimine yer veren tek kurum olarak kız meslek liselerini görmekteyiz. Bu kesimde erkek meslek lisesi, endüstri meslek lisesi, teknik lise, ticaret lisesi gibi çeşitli liseler de bulunmakta, ancak bu kurumlarda okuyan öğrenciler müzik eğitiminden tümüyle yoksun kalmaktadır. Üstelik müzik öğretimi yapılan orta dereceli okullarda bu dersin yeterince önemsendiği, özellikle halk türkülerine gereken önemin verildiği ileri sürülemez. Sözün kısası, gerek nicelik ve gerekse nitelik bakımından müzik eğitiminin bugün yeterli bir düzeyde olduğunu söylemek güçtür.

Bilindiği gibi müzik dersi, ortaöğretim kurumlarının ancak bir ke siminde ve seçmeli olarak yer alıyor. Fakat bu derslerin genellikle yetersiz bir biçimde ve çalgısız yürütüldüğü bir gerçektir. Müzik salonu, çalgısı ve çoğu zaman öğretmeni bulunmayan bir okuldaki müzik dersinden ne beklenir? Üstelik öğrenciden veliye, başka dal öğretmenlerinden yönetim örgütüne kadar bu ders genellikle önemsenmez. Müzik derslerinin etkili ve yararlı olabilmesi için, eski öğretmen ckullarındaki müzik eğitim ve uygulamaları bir ölçüde örnek alınabilir sanırım.

b) Oku Dışı Müzik Eğitimi

Cumhuriyet döneminde okul dışı yani yaygın müzik eğitim çalışmaları bakımından da önemli gelişmeler olmuştur. Bu tür çalışmalar yapan kurumların başında, gerçek anlamıyla yaygın bir kültür ve sanat eğitim kurumu olan **Halkevleri** gelir. Gerçekten bu kurum, Cumhuriyet dönemi sanat ve kültür hareketleri içinde seçkin bir yer tutar 19 Şubat 1932'de kurulan Halkevleri, geniş kesimlerin ilgi alanını karşılayabilmek amacıyla dokuz koldan oluşuyordu. Bunlardan Dil Edebiyat ve Tarih Kolu, çok yönlü folklor araştırma ve derlemeleri yapıyordu. Güzel Sanatlar Kolu, öteki güzel sanatların yanı sıra müziğe geniş yer veriyordu. Türk halk müziği, modern müzik, şehir bandolarının kurulması, türkülerimizin derlenmesi ve notaya çekilmesi, radyo ve gramafonla ülkede müzik zevkinin yayılması gibi çalışmalar içindeydi. Temsil Kolu da sahne çalışmalarını destekliyor, açık ve kapalı sahnelerde temsiller veriyordu. Bilindiği gibi Halkevleri, 1951 yılında kapatıldı, 1961'de yeniden açıldı.

Okul dışı müzik eğitiminden söz ederken, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üzerinde de kısaca durmak gerekir. Bu orkestranın temelini 1827'de kurulan Muzika-yı Hümayun oluşturur. Cumhuriyete kadar varlığını sürdüren bu kuruluş, 1924'te yeni başkent Ankara'ya taşındı. 1932'de «Riyaset-i Cumhur Filarmonik Orkestra Heyeti» adıyla Milli Eğitim Bakanlığına bağlandı. 1936'da bir yasayla «Cumhurbaşkanlığı Filarmonik Orkestrası» adını aldı. 1957'de yine yasayla bugünkü adını alarak yeniden düzenlendi. Yabancı ve yerli şeflerin yönetiminde giderek gelişti.

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, 1961 yılında kendine ait bir binaya ve salona kavuştu. Çalışmalarını ve halka açık konserlerini kendi binasında ve salonunda sürdürmektedir. Zaman zaman yurt içi turnelere çıkarak hizmet alanını genişletmekte, onun dışında başkent Ankara'da sürekli ve düzenli konserler vermektedir.

Bundan başka, müzik kültürünün gelişmesine çalışmak, çoksesli müziği tanıtmak, Türk bestecileri ile sanatçıları tanıtmak

gibi hizmetleri görülen üç önemli orkestra daha vardır : İstanbul Belediye Konservatuvarına bağlı olarak 1945'te kurulan İstanbul Şehir Orkestrası, resmî birer müzik topluluğu olan İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası (1972) ve İzmir Devlet Senfoni Orkestrası (1974). Ancak bütün bu konserlerin ve çoksesli müziğin, halka ulaşan, geniş yığınların malı haline gelen bir müzik olduğu söylenemez.

Türkiye'de müziği, özellikle çoksesli sanat müziğini tanıtmaya ve yayma yolunda en önemli girişimlerden biri, Uluslararası İstanbul Festivali'dir. 1973'ten beri her yıl düzenlenen ve gittikçe gelişip zenginleşen bu çok yönlü festivale, yerli topluluk ve sanatçılarımızdan başka, uluslararası müzik ve sahne sanatları alanında tanınmış seçkin topluluk ve sanatçılar da katılmakta, resital, konser, opera ve bale temsilleri vermektedirler.

Müzikle folklor arasında da sıkı bir iç-içelik bulunduğu açıktır. 1924'ten beri folklor araştırmaları bakımından da önemli gelişmelere tanık oluruz. Özellikle Türk halk müziği ve folklor konularında çalışmalar yapmak üzere 1966 yılında Türk Folklor Kurumu ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak aynı yıl Millî Folklor Enstitüsü kuruldu. Bu alanda dergi ve yayınları da kapsayan çok yönlü çalışmalar başladı. Ancak folklor ve müzik değerlerimizin derlenmesi, korunması ve yaşatılması konusunda daha yapılacak çok şey olduğu bir gerçektir. Ayrıca, elde edilen veriler, özellikle Türk halk müziği okul programlarına gereğince yansımamıştır.

Bunlardan başka, müziğin değişik türleriyle ilgili olarak okul dışı ve yaygın nitelikte eğitim-öğretim çalışmaları yapan, gerek kendi çevresinde ve gerekse yurt çapında konserler veren birçok müzik dernekleri, korolar ve topluluklar da bulunmaktadır. Yine gazete ve dergilerde çıkan yazıların, uzmanlarca yapılan inceleme ve eleştirilerin de, yaygın bir müzik kültürü kazandırma bakımından büyük yararları vardır.

Okul dışı müzik eğitim çalışmaları üzerinde dururken, musiki uygulamasıyla ilgili kitle iletişim araçlarından radyo ve televizyonla plak yapımcılığında da söz edilebilirdi. Fakat hem bildirinin sınırı elvermediği, hem onlar apayrı birer bildiri konusu olduğu, hem de eğitimden çok uygulamaya dönük bir nitelik taşıdıkları için, burada onları ele alamadık.

Sonuç ve Değerlendirme

Cumhuriyet Dönemi müzik eğitimi üzerinde en genel çizgileriyle durmaya çalıştık. Böylesine kapsamlı bir konuyu ele alan bir bildiri sınırları içinde ayrıntılara inmek, derinlemesine değerlendirmelerde bulunmak beklenemezdi. Bu nedenle ancak çok kısa açıklamalar yapmakla yetinmek zorunda kaldık.

Cumhuriyet dönemi müzik eğitimiyle ilgili olarak genel bir değerlendirme yaptığımız ve bugüne bir göz attığımız zaman şöyle bir tablo ile karşılaşlıyoruz :

1. Yeni Türkiye'nin mimarı Atatürk, Cumhuriyet'i kültür ve eğitim temeline oturtmuş, güzel sanatlara ve özellikle müziğe büyük önem vermiştir. Bugün çalışmalarını sürdüren bütün müzik eğitim kurumları, varlık kaynağını O'ndan alır. Büyük Önder, güzel sanatlar gelişmezse toplumun kısır kalacağını, kendini tanıtip varlığını kanıtlayamayacağını çok iyi biliyordu.

2. Devletin de desteğiyle bu dönem müzik eğitiminde önemli ve olumlu gelişmeler oldu. En kalın çizgileriyle üzerinde durduğumuz müzik eğitim kurumları, ülkemizde bir müzik kamuoyu yaratmış; değerli besteciler, sanatçılar, öğretim üyeleri ve öğretmenler yetiştirmişlerdir. Bu arada müzik eğitim kurumlarında ve müziğin her türünde görev yapan seçkin kadın sanatçılarımız yetişti. Gerçekten, bugün müzik alanında büyük bir canlılık, zenginlik ve hareket var. Hiç de azımsanmayacak gelişmelere tanık oluyoruz.

3. Cumhuriyet dönemi müzik eğitiminde göze çarpan önemli bir nokta, gerek müzik eğitim kurumlarında ve gerekse müzik uygulamalarında «Batıcılık» anlayışının egemen olmasıdır. Ama aktarmacılık, yabancı etkisi ve özenti dönemi artık atlatılmış sayılır. Batı kaynaklı olan çoksesli Türk müziği türünde bile, en yalın çoksesli tür, külerden başlayarak, oda müziği, senfoni, konçerto, opera biçimindeki eserlere kadar önemli gelişmeler oldu.

Güçlü besteciler, tanınmış sanatçılar ve ünü yurt dışına taşan büyük yorumcular yetişti. Ancak giderek gelişmekle birlikte, çoksesli Türk sanat müziğinin, devlet desteğine karşın geniş yığınlara ulaşan bir müzik türü olduğu söylenemez ve bunu bir bakıma doğal karşılamak gerekir.

Yine Türk halk müziği, folklor, Türk sanat müziği ve eğlence müziği türlerinde de küçümsenmeyecek çalışmalar yapılmış, değerli sanatçılar yetişmiştir. Müzik alanında yetişen besteci, uygulayıcı, öğretmen ve derleyicilerin eğitim-öğretim ve uygulama çalışmalarının yanı sıra, yayın bakımından da önemli hizmetleri, kalıcı eserleri görülmektedir.

4. Değişik müzik türlerinde çok yönlü çalışmalar ve gelişmeler görülmekle birlikte, Türk müziğinin günümüzde çözüm bekleyen birçok sorunu bulunmaktadır. Bunların başında, devletin sağlam ve kalıcı bir müzik politikasından yoksun olması gelmektedir.

Günümüzde müzikle uğraşan kişi ve kuruluşlar arasında sağlıklı bir ilişki kurulduğu ve geleceğe dönük sağlam programlar bu-

lunduğu söylenemez. Bu nedenle girişimler çoğu kez sınırlı kalmakta, davranışlar ancak rastlantı biçiminde başarıya ulaşmaktadır. Müzik sanatını örgütleyip yönlendiren kuruluşların, kesin bir otoritenin altında ve yönetiminde toplandığı ileri sürülemez. Sözün kısası, müzik alanında bir karmaşa egemendir. Kültür Bakanlığı'na bağlı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün yetkisi örgütleri ve çalışmaları sınırlıdır. Türkiye'nin müzik etkinliklerinde Dışişleri Bakanlığı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, hatta İstanbul Belediyesi çoğu kez Kültür Bakanlığından daha etkili olabilmektedir.

5. Temel eğitim ve ortaöğretim kurumlarında yetersiz bir biçimde yürütülen seçmeli ve genellikle çalgısız müzik derslerinin yararı tartışma götürür. Kaldı ki mesleki ve teknik liselerin büyük çoğunluğunda müzik dersi hiç yer almamaktadır. Oysa müzik, bir sanat dalı olduğu kadar, bir kültür ögesi olarak da toplum hayatında büyük bir önem taşır.

Müzik eğitiminde beklentilerin gerçekleşmesi, ancak sistemli bir eğitim programı yaklaşımıyla olur. Bunun için de, milli eğitimin amaçlarından başlayarak okulun amaçları dersin amaçları ve konunun amaçları doğrultusunda aşamalı ve birbiriyle bağlantılı bir sıra izlenmesinde zorunluluk vardır. Böylece kopuklukların önüne geçilebilir, etkili bir uygulama sağlanabilir. Yani soruna bütüncül açıdan yaklaşmak, bu arada geniş yığınların kültürel birikimine dayanan halk türkülerine ve ezgilerine ağırlık vermek gerekir. Sorun, kendi müziklerimizi eğitime temel almak sorunudur. Eğitsel müzik öğretiminin halk müziği temeline dayanması, öteki müzik türlerini de olumlu yönden etkiler. Okul müziği ile birlikte, eğlence müziğinin, ordu müziğinin, sanat müziğinin, bütünüyle toplumsal müzik yaşamının sağlıklı gelişmesine daha elverişli bir ortam yaratır.

6. Müzik alanında görülen bilimsel çalışma eksikliği de önemli bir sorun oluşturmaktadır. Oysa sağlıklı bir gelişme için, politika-araştırma-uygulama boyutları arasında sıkı bir bağlantı ve ilişki gerekir. Bunu da ancak, uzmanlarca yapılan çok boyutlu bilimsel araştırmalar sağlar. Akademik kurumlara, yeni kurulan ve ülkemizde ilk kez bir müzik kurultayı düzenleyen Atatürk Müzik Araştırmaları ve Eğitimi Merkezi'ne önemli görevler düşüyor.

7. Bunlardan başka, telif hakkı basımevi, coksesli müziğin gelişmesi için çalgı yapımevi, onarım evi gibi sorunlar da var. İşte çözüm bekleyen birçok sorun...

Başlıca Kaynaklar :

- Arar, İsmail, **Hükümet Programları (1920-1965)**, İstanbul 1966.
- Boğaziçi Üniversitesi Türk Müziği Kulübü, **Atatürk Devrimleri ideolojisinin Türk müzik kültürüne doğrudan ve dolaylı etkileri**, İstanbul 1980.
- Cunbur, Müjgân, **Atatürk ve Milli Kültür**, Ankara 1981, s. 86-97.
- Gökyay, Orhan Şaik, **Ankara Devlet Konservatuvarı Tarihçesi**, Güzel Sanatlar Dergisi, 1941, sayı 3.
- Karal, Enver Ziya, **Atatürk ve Sanat. Meslekı ve Teknik Eğitim**, 1979. Sayı 321.
- Katoğlu, Murat, **Cumhuriyet Devrinde Güzel Sanatlar Eğitimi ve Sanat kurumları**, yayımlanmamış Doktora Tezi, A. Ü. Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Kürsüsü 1974, **Müzik ve Halk Eğitimi**, 50. Yıla Armağan, Eğitim Fakültesi yayını, Ankara 1973, s. 187-206
- Laslo Fılız Ali, **Atatürk Yılında Konservatuvarlarımız**, Gösteri, 1981 Sayı 6
- Millî Eğitimle İlgili Kanunlar, İstanbul 1940.
- Özgü, Melâhat, **Atatürk'ün Edebiyat ve Sanat Anlayışı**, Türk Tarih Kurumu Atatürk Konferansları, Ankara 1964, S. 21-56.
- Özerdim, Sami N, **Atatürk ve Müzik** Bilinmeyen Atatürk, Varlık yayını İstanbul 1976, s. 154-160.
- Öztürk, Kâzım, **Cumhurbaşkanlarının Türkiye Büyük Millet Meclisini Açış Konuşmaları**, İstanbul 1969.
- Perin, Cevdet, **Atatürk ve Kültür Devrimi**, İstanbul 1981
- Rey, Cemal Reşid, **Atatürk ve Müzik**, Cumhuriyet, 10. 11. 1963.
- Rona, Mustafa, **Elli Yıllık Türk Müzikisi**, İstanbul 1960.
- Sevengil, Refik Ahmet, **Devlet Konservatuvarının Kısa Tarihçesi**, Ankara Devlet Konservatuvarı - Otuzuncu Yıl, Ankara 1966.
- Sun, Muammer, **Okullarda Müzik Üzerine Temel Görüş**, Orkestra Dergisi, Mayıs 1964, **Türkiye'nin Kültür - Müzik - Tiyatro Sorunları**, Ankara 1969, **Kır Çiçekleri**, Önsöz, Ankara 1978.
- Süer, Rıdvan, **Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Öğretim**, yayımlanmamış Doktora Tezi, A. Ü. Eğitim Fakültesi Programları ve Öğretim Bölümü, 1980.
- Tura, Yalçın, **Cumhuriyetin 50. Yıldönümünde Türkiye'de Müzik**, Varlık Yıllığı 1974, İstanbul 1973, s. 150-167.